

Jacques Philippe

Malá cesta svaté Terezie z Lisieux

ÚVOD

Tato kniha shrnuje mé promluvy z exercicií, které jsem vedl v jedné farnosti poblíž Madridu v průběhu prvního říjnového víkendu roku 2010, tedy ve dnech kolem liturgického svátku Terezie z Lisieux.

Cílem je přiblížit čtenářům jádro poselství mladičké řeholnice, jež zemřela ve věku pouhých čtyřiaadvaceti let a kterou papež Jan Pavel II. prohlásil v roce 1997 za učitelku Církve. Chtěl bych zde přiblížit, v čem spočívá ona „zcela nová cesta“ neboli „cesta důvěry a lásky“, již Terezie objevila, žila a později také předávala druhým, když doprovázela novicky na Karmelu v Lisieux. Vnímala, že Bůh chce tuhle cestu ukázat zástupům „malých duší“, všem lidem slabým a zranitelným, aby je tak pozvedl až k nejvyššímu stupni lásky (viz závěr RB).

Krátce před svou smrtí Terezie vytušila, že ji po odchodu na věčnost čeká obrovský úkol:

„Cítím, že brzy odejdu na věčný odpočinek. Hlavně však cítím, že brzy začne moje misie, moje poslání učit milovat Boha tak, jak já ho miluji, ukazovat svou cestičku k Bohu dalším duším. Jestli dobrý Bůh vyslyší má přání, bude moje nebe na zemi až do konce

světa. Ano, chci prožívat své nebe tak, že budu konat dobro na zemi.¹

Úžasné a nečekaně rychlé šíření Tereziina učení pokračuje dodnes. Je důkazem toho, že touha mladé karmelitky nebyla pouhou iluzí. Plně korespondovala s Otcovou moudrostí, který *„tyto věci ukryl před moudrými a učenými, a odhalil je maličkým“* (srov. Lk 10,21); Bůh v tomto ohledu opět naprosto *„překonal její očekávání“* (RC,3r).

Původně jsem si nemyslel, že by šest přednášek přednesených během jedné víkendové rekolekce v Madridu mohlo stačit na samostatnou knížku. Byl jsem však požádán, abych svolil k jejich vydání. Neměl jsem možnost text důkladněji zredigovat, pouze jsem přepsal záznam přednášek a snažil se trochu upravit stylistiku, některé pasáže upřesnit či doplnit a přidat odkazy a vhodné citace.

Není pochyb, že výsledek je nedokonalý; text nese známky ústního projevu, je v něm patrné časté opakování a odbočování od tématu. Přesto však může leckomu posloužit a především v lidech vzbudit touhu, aby hlouběji poznávali poselství Terezie z Li-

sieux. Podle mého názoru má totiž zásadní význam jak pro Církev, tak i pro celou dnešní společnost.

V dnešním světě, který se vyznačuje takovou křehkostí a zraněností, Duch Svatý naléhavě volá ke svatosti všechny křesťany a probouzí v nich touhu žít Evangelium v celé jeho hloubce. A já se domnívám, že k tomuto cíli nevede lepší cesta než ta, již nám ukázala světice z Lisieux a na niž nás zve – cesta důvěry a lásky.

Nejlepší způsob použití této knížky bude ten, který odpovídá původnímu určení, tedy vzít si ji jako příručku pro duchovní cvičení. Můžete si na ni vyhradit třeba týden, kdy si přečtete denně jednu kapitolu, kterou pak můžete v klidu rozjímat, znovu si ji pročitat a ptát se, v čem přináší nové světlo do vašeho konkrétního prožívání, k čemu vás Pán skrze citované texty vybízí.

¹ Terezie z Lisieux: *Vstupuji do života* (17. července 1897). Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1992, s. 71. Kniha je českým překladem tzv. *Žlutého sešitu*.

I. CESTA „ÚPLNĚ NOVÁ“

Hlavním tématem, jímž bych se chtěl zabývat, je důvěra v Boha. Dnešní doba je náročná a dává nám spoustu různých důvodů ke znepokojení. Proto je pro nás tak důležité růst v důvěře, prosit Ducha Svatého o sílu víry, abychom dokázali čelit všemu, co nás v životě potká.

V této souvislosti silně vnímám, že Bůh si chce stvořit nový lid, plný moci Ducha Svatého; lid, který ponese hojné ovoce k Boží slávě, pro nové hlásání Evangelia, pro dobro všeho lidstva. Půjde však o zástup maličkých a chudých, neboť pravá Boží moc není totéž co lidská síla, není to jen fyzická, psychická či intelektuální zdatnost (jakkoli jsou tyto vlastnosti užitečné). Je to síla, jež se projevuje v lidské slabosti, jak o tom mluví svatý Pavel (srov. 2 Kor 12,9). Věřím, že i během této četby jsme všichni zváni, abychom Boha pozvali právě do své nepatrnosti, chudoby a slabosti, a přijali tak novou sílu, která se zakládá na víře a důvěře.

Církev prochází náročným obdobím. Zajisté neřeší stejné problémy ve Francii, ve Španělsku i v Pákistánu, ale všichni jsme vystaveni nějakému duchovnímu boji. A víc než kdy jindy nám Pán

touží darovat svého Svatého Ducha, který přichází na pomoc naší slabosti, jak to krásně vyjadřuje list Římanům (Řím 8,26). Právě Duch Kristův nás učí se modlit, uvádí nás do pravého vztahu s Otcem a učí nás, jak věřit, doufat a milovat. A já jsem přesvědčen, že Pán chce v našich srdcích vykonat krásné věci, doslova zázraky, najdeme-li si čas na to, abychom nabízený text promodlili se srdcem otevřeným pro Boží slovo.

Knížka má dvě části: v první budu komentovat některé citace Terezie z Lisieux, neboť této světici se dostalo zvláštní milosti, aby nás uváděla do vztahu s Pánem založeným na dětské důvěře. Vyslovím zde některé Tereziiny intuice, jež jsou pro nás nesmírně důležité, a to právě v dnešní době.

Ve druhé, kratší části ukážu, jak tuto důvěru praktikovat uprostřed životních zkoušek a nesází. Je snadné mít důvěru, když se člověku všechno daří, ale jakmile se všechno začne hatit, to je pak jiná! O to víc však potřebujeme vzbouzet důvěru. Na následujících stránkách uvidíme, jak konkrétně v důvěře vytrvat.

Terezie z Lisieux, které se říká Terezka nebo „malá Terezie“, je možná ve Španělsku méně známá, protože jde o rodnou zemi „velké Terezie“ – Terezie z Ávily. Přesto je důstojnou dcerou slavné reformátorky Karmelu a její duchovní poselství je

pro dnešního člověka velmi aktuální. Ačkoli nikdy nestudovala teologii, byla dne 19. října 1997 – tj. sto let od svého narození pro nebe – prohlášena učitelkou Církve;² tento úmysl oznámil papež Jan Pavel II. během Světových dnů mládeže v Paříži,³ což znamená, že my všichni, a zvláště mladá generace, jsme oficiálním hlasem Církve vyzváni, abychom následovali její cestu.

Nechci se zde zabývat detailně jejím životem, to by bylo příliš dlouhé. Nejranější dětství prožila v Alençonu a pak vyrůstala v Lisieux. Víme, že se záhy setkala s utrpením. Ve věku čtyř let jí zemřela maminka⁴ na rakovinu prsu, což ji hluboce poznamenalo. Zármutek z této ztráty byl pak umocněn řadou dalších odloučení, což vyvrcholilo vážným psychosomatickým onemocněním ve věku deseti let. Z něj však byla zázračně uzdravena díky „úsměvu Panny Marie“. Všechny tyto zkoušky však nezabránily v tom, aby rostla její víra a láska

2 Stala se tak třetí ženou prohlášenou za učitelku Církve (a tou nejmladší), po Terezii z Ávily a Kateřině Sienské. V roce 2012 k nim přibyla ještě sv. Hildegarda z Bingenu.

3 Na tomto setkání mládeže s papežem byly přítomny i ostatky sv. Terezie z Lisieux.

4 Tereziini rodiče, Ludvík a Zélie Martinovi, byli v roce 2015 rovněž svatořečeni. Měli spolu devět dětí, ale čtyři zemřely v raném věku. Dospělosti se dožilo pět dcer, Terezie z nich byla nejmladší. Pavlína, Marie, Terezie a Celi na vstoupily postupně na Karmel v Lisieux a Leonie – dnes již také v procesu blahorečení – do kongregace Navštívení v Caen.

k Bohu. Ve věku čtrnácti let, na Štědrý večer roku 1886, se jí dostalo dalšího uzdravení, tentokrát z přemírné přecitlivělosti. Znovu tak v sobě našla ztracenou vnitřní sílu, a díky tomu mohla v patnácti letech vstoupit na Karmel, jak si přála. Jako velmi mladá, v pouhých čtyřiašedesáti letech, zemřela dne 30. září 1897 v klášteře v Lisieux na tuberkulózu.

Po Tereziině smrti vyšel její nekrolog, jak bylo u karmelitek zvykem. Ten byl sestaven na základě jejích autobiografických poznámek (napsaných na přání představených) pod názvem *Příběh jedné duše*.⁵ Kniha měla až nečekaně velký úspěch a záhy se rozšířila po celém světě, neboť její poselství se dotklo mnoha srdcí.

K Tereziinu věhlasu přispělo i neuvěřitelné množství vyslyšených modliteb. Například v průběhu I. světové války (tedy v letech 1914 až 1918, kdy ještě nebyla ani blahořečená),⁶ se mnoha vojákům na frontě i dalším lidem dostalo zvláštní ochrany poté, co ji vzývali.

(Známy je například příběh bl. Daniela Brottiera, misionáře, vojenského kaplana a později zakladatele slavného pařížského sirotčince *Orphelins Apprentis d'Auteuil*. Prošel bez zranění nejhrošími bitvami

I. světové války, získal řadu ocenění za statečnost včetně válečného kříže. Až po válce se dozvěděl, že ho jeho biskup svěřil do zvláštní ochrany Terezie z Lisieux, načež s ní navázal hluboké duchovní přátelství a spolupráci ve věci péče o „své“ sirotky – *pozn. redakce*).

Jeden z mých strýců byl misionářem mezi Eskymáky na severu Kanady. Vyprávěl mi, že jejich misie byla naprostým fiaskem, chystali se už všechno vzdát. Nicméně biskup, který měl misii na starosti, podnikl cestu do Lisieux a přivezl trochu hlíny z Tereziina hrobu. Tu pak rozsypal na kanadské půdě a od té chvíle nastala vlna obrácení. Existují tisíce podobných příkladů: archiv na Karmelu jimi doslova přetéká.

Tímto způsobem se Terezie stala záhy velmi populární, její sochy najdeme po celé Evropě, ale také na Novém Zélandu, v Brazílii, místy i v Číně... Papež Pius IX. ji prohlásil za svatou 17. května 1925, a to za účasti 500 000 věřících (sic!). Ještě pozoruhodnější je skutečnost, že ji Jan Pavel II. prohlásil za učitelku Církve, což znamená, že je dnes v očích Církve jednou z nekompetentnějších osob, pokud jde o chápání a praktikování Evangelia.

Terezie píše stylem, který se nemusí všem zamlouvat – je poplatný 19. století –, ale její spisy v sobě ukrývají hluboké pravdy, jsou mimořádně

⁵ Česky postaru nesprávně překládáno „Dějiny duše“.

⁶ Její blahořečení nastalo v roce 1923 a svatořečení roku 1925.

silné. Jan Pavel II. prohlásil, že Terezie nám pomáhá znovu objevit jádro Evangelia, láskyplnou něhu Boha Otce. Ukazuje nám také, jak se stát před jeho tváří malými dětmi – cestu, k níž jsme povoláni úplně všichni.

„O Terezii z Lisieux lze s jistotou říct, že Duch Boží působící v jejím srdci ji uschoпил, aby lidem naší doby zpříma odhalila podstatu tajemství Evangelia: to, že jsme opravdu přijali „ducha synovství, který nám umožňuje volat: Abba! Otče!“. Její „malá cesta“ je vlastně cestou „svatého dětství“. Na této cestě je cosi jedinečného: duch svaté Terezie z Lisieux, její génius. Tato cesta zároveň potvrzuje i obnovuje tu nejhlubší a nejuniverzálnější pravdu Evangelia. Neboť která z pravd evangelního poselství je zásadnější než to, že Bůh je náš Otec a my jsme jeho děti?“⁷

Ježíš říká velmi naléhavá slova: Jestliže se neobráťte, tedy pokud se nezměníte a nebudete jako děti, nevejdete do Božího království! (srov. Mt 18,3). Je proto absolutně nutné projít touto vnitřní proměnou a stát se „malými na způsob dětí“. Terezie nám svým jednoduchým a průzračným způsobem ukazuje, co se tím míní a jak konkrétně uvádět tato slova do života: proto byla prohlášena za učitelku Církve.

⁷ Promluva papeže Jana Pavla II. v Lisieux z 2. července 1980.

Rád bych v následujících řádcích vyjádřil několik úvah na toto téma: jsou velmi prosté, a přitom pro každodenní život velice cenné, neboť nám pomohou znovu objevit Evangelium jako *radostnou zvěst*. Evangelium není zákon, který nás drtí. Někdy se o nás pokoušejí myšlenky, že ti, kdo nežijí podle křesťanských zásad, jsou „více v klidu“. Mohou si dělat, co chtějí, kdežto my věřící musíme dodržovat celý seznam přikázání!

To je ovšem velmi povrchní pohled na křesťanství. Osobně si dávám neustále záležet na tom, aby bylo Evangelium vždy prezentováno jako dobrá zpráva, jako radostná zvěst, která nás naplňuje štěstím a útechou. Ano, Ježíšovo učení je také náročné, ale Terezie nám pomáhá, abychom je skutečně vnímali jako dobrou zprávu. Vždyť Evangelium pro ni není ničím jiným než zjevením Boží laskavosti, nesmírného milosrdenství, které chová vůči všem svým dětem, a osvětlením zákonitostí života, jež vedou ke štěstí.

„Kdykoli čtu jisté duchovní traktáty, které líčí cestu dokonalosti s tisícem překážek a obklopenou mraky iluzí, můj ubohý rozumek se rychle unaví: raději pak zavřu tu chytrou knihu, z níž mi praská hlava a usychá srdce, a vezmu do ruky Písmo svaté. Náhle se všechno rozjasní, jediné slovo stačí, aby má duše

spatřila nekonečné obzory, a dokonalost mi připadá snadná: vidím, že prostě stačí uznat svou nicotnost a odevzdat se jako dítě do Božího náručí. Ty krásné knihy, které nechápu a jejichž učení bych nedokázala praktikovat, přenechávám velkým duším a veleduchům, a raduji se z toho, že jsem maličká, neboť jen malé děti a všichni jim podobní budou připuštěni k nebeské hostině“ (DT 226).⁸

Jádrem křesťanské cesty je zjevení Božího milosrdenství v Kristu, vděčné přijímání jeho něhy a dobroty a vnitřní proměna způsobená Boží láskou.

Chtěl bych začít úryvkem z knihy *Příběh jedné duše*, kde Tereзка popisuje svou zásadní duchovní intuici – objev své „malé cesty“. Byla si vědoma toho, že nahlédla pravdu Evangelia mimořádně hlubokým způsobem, a toužila ji sdělovat dál. Předávala ji sestrám, s nimiž žila na Karmelu v Lisieux, a zvláště novickám, které jí představení svěřili do péče. Za života měla jen velice malý vliv, po smrti se však její učení rozšířilo závratným způsobem. Krátce než zemřela, pronesla slova, jež všichni dobře známe: „Své nebe budu trávit tím, že budu konat dobro na zemi.“⁹ A tento příslib dnes naplňuje a chce ho naplnit pro každého z nás, budeme-li ji o to prosit:

⁸ Terezie v dopise P. Roullandovi (překlad Kateřina Lachmanová).

⁹ Terezie z Lisieux: *Vstupuji do života* (17. července 1897), s. 71–72.

bude nás učit své malé cestě, naučí nás milovat Boha tak, jak jej milovala ona sama.

V čem vlastně spočívá její malá cesta? Je to duchovní cesta, kterou nám Tereзка vytyčila. Její cesta ke svatosti je autentická, ale přístupná všem. Nemusí se jí obávat ani ten nejnepatrnější či nejchudobnější člověk, dokonce ani ten největší hříšník; všichni mohou objevit tuto cestu života a obrácení. Terezie tím předjímá II. vatikánský koncil, jenž důrazně hlásá, že svatost není něco výjimečného, nýbrž jsou k ní povoláni všichni křesťané bez výjimky. I ten nejzraněnější a nejubožejší z lidí může odpovědět na povolání ke svatosti.

Ve svých spisech Terezie tuto cestu pojmenovává různě. Častokrát mluví o „malé cestě“, jako například v níže citovaném textu. Hovoří také o „cestě důvěry a lásky“ nebo o „cestě prosté a láskyplné důvěry“ (srov. DT 261).

Budeme spolu číst a komentovat tu část její autobiografie, v níž popisuje, jak tuhle cestu našla. Samozřejmě ji objevovala postupně, ale text, kterým se budeme zabývat, shrnuje základní dynamiku této duchovní zkušenosti. Nachází se v *Rukopisu C*, který napsala v roce 1897, tedy v roce svého úmrtí. Oslovuje v něm svou tehdejší představenou matku Marii Gonzágu, jež Terezii dovolila (z popudu její starší sestry), aby pokračovala v psaní vzpomínek.

Malá cesta svaté Terezie z Lisieux,
kterou vám nabízím, je náročná
a vyžaduje zodpovědnost,
vede člověka k duchovní zralosti.
Zároveň však je to
cesta hojného života a radosti.

OBSAH

Úvod.....	9	<i>Zkouška lásky.....</i>	148
I. Cesta „úplně nová“	13	<i>Principy zvládání zkoušek</i>	150
II. Výtah pro maličké	41	<i>Nebojme se zkoušek!.....</i>	162
<i>Pokora.....</i>	59	<i>Pozor na zbožné rady trpícím.....</i>	165
III. Smířit se se svou slabostí	65	<i>Neztrácet důvěru</i>	168
IV. Růst v důvěře.....	87		
V. Nekonečné Boží milosrdenství.....	111		
<i>Důvěra v Boha, nebo v sebe sama?.....</i>	115		
<i>Smělá důvěra.....</i>	117		
<i>Dar svátosti smíření</i>	119		
<i>Odevzdanost.....</i>	124		
<i>Žít přítomný okamžik</i>	125		
<i>Láska.....</i>	129		
<i>Vděčnost, děkování.....</i>	134		
VI. Jak procházet zkouškami	141		
<i>Zkouška víry.....</i>	144		
<i>Zkouška naděje</i>	145		